

8. Нор В. Т. Проблеми теорії і практики судових доказів/за ред. М. Л. Накловича. Львів: Вид-во при Львів. держ. ун-ті видав. об'єднання «Вища школа», 1978. 108 с.

Одержано 18.04.2017

*

УДК 340.745

Дмитро Вікторович Галкін,

*старший викладач кафедри кримінального права і кримінології
факультету № 1 Харківського національного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7247-1037>*

**ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОРГАНІЗАЦІЙНО-
СТРУКТУРНОЇ ПОБУДОВИ МІЛІЦІЇ РАДЯНСЬКОЇ
УКРАЇНИ У 30-Х РОКАХ ХХ СТОРІЧЧЯ**

У глобальному вимірі для історії охорони правопорядку особливий науковий та практичний інтерес завжди становлять складні та переломні етапи розвитку держави та суспільства. Саме вони дозволяють найбільш глибоко та всебічно визначити або наново переосмислити роль та місце правоохоронних інституцій в державно-правовому механізмі країни, виявити взаємозв'язок між об'єктивними потребами, викликаними суспільно-політичною обстановкою в державі, та відповідними трансформаціями у функціонуванні правоохоронних органів, формах і методах їхньої діяльності. З цієї позиції вивчення організаційно-структурної побудови міліції радянської України у 30-ті роки минулого сторіччя має невичерпний науково-пізнавальний та практичний інтерес.

25 травня 1931 року ЦВК та РНК СРСР затвердили загальносоюзне Положення про робітничо-селянську міліцію, в якому було закріплено завдання міліції, загальні принципи її організації та діяльності в межах всієї країни. У цей період обов'язки з керівництва міліцією та кримінального розшуку виконувало Об'єднане державне політичне управління (ОДПУ). 27 грудня 1932 року постановою РНК та ЦВК СРСР було утворено Головне управління робітничо-селянської міліції при ОДПУ СРСР [1].

10 червня 1934 року ВЦВК СРСР прийняв постанову про утворення загальносоюзного НКВС [2]. Постановою РНК УРСР 11 червня 1934 року був утворений НКВС УРСР, який мав структуру, аналогічну НКВС СРСР. До його складу входили: Головне управління робітничо-селянської міліції; Головне управління державної безпеки; Головне управління прикордонної та внутрішньої охорони; Головне управління пожежної охорони; Головне управління виправно-трудова та трудових поселень; Відділ актів громадського стану; Адміністративно-господарче управління.

16 березня 1937 року в складі Головного управління міліції НКВС СРСР і на місцях було утворено відділи боротьби з крадіжками соціалістичної власності та спекуляцією. У червні 1937 року в місцях розташування залізниць були утворені відділи залізничної міліції, які склалися з ВБРСВ, кримінального розшуку, зовнішньої служби. Для керівництва місцевими органами залізничної міліції при Головному управлінні РСМ НКВС СРСР було створено спеціальний відділ. Пізніше утворили водну міліцію.

15 вересня 1939 року постановою Оргбюро ЦК ВКП(б) були затверджені положення «Про політвідділ Головного управління міліції (відділу) НКВС СРСР» та інструкція про роботу Політвідділу. Політвідділ складався з п'яти відділень: організаційно-інструкторського, партійної пропаганди та агітації, кадрів, політскладу, комсомольської та культурно-просвітницької роботи. Начальника Політвідділу ГУРСМ НКВС СРСР призначав ЦК ВКП(б). Політвідділи були утворені при всіх управліннях міліції республік, областей та крупних міст. У місцевих, районних відділах, відділеннях міліції, стройових підрозділах працювали політичні керівники (політруки), які спрямовували діяльність партійних і комсомольських організацій міліції.

У листопаді 1940 року всі органи залізничної міліції було передано до оперативного підпорядкування шляхово-транспортного відділу НКВС СРСР, на який покладалася відповідальність за діяльність залізничної міліції. Розвиток водного транспорту на морях та річках у 30–40-ві роки ХХ сторіччя визначили необхідність утворення в портах і на пристанях спеціальних підрозділів міліції, в коло завдань яких входила підтримка громадського порядку, боротьба зі злочинністю на території та в аквато-

рії порту, на пристанях і суднах. У грудні 1940 року в міліції було утворено дитячі кімнати.

У лютому 1941 року НКВС СРСР було розділено на два самостійні органи – НКВС та НКДБ. Органи міліції залишилися в НКВС.

Отже, в Україні напередодні війни міліція мала структуру, загальні частини якої можна відобразити на прикладі структури Управління області чи міста: політичний відділ, відділи кримінального розшуку, боротьби з крадіжками соціалістичної власності й спекуляцією, служби і бойової підготовки, паспортно-реєстраційний, державної автомобільної інспекції. Залізнична міліція складалася з шляхових, лінійних відділів (відділень), лінійних пунктів.

Після входження західних областей до складу УРСР на території України діяло 19 обласних управлінь міліції: Треба додати, що на території Західної України структура органів міліції мала свої особливості. Так, 6 листопада 1939 року НКВС СРСР видав наказ «Про організацію територіальної та залізничної міліції Західної України», в якому підкреслювалися специфічні умови організації та діяльності міліції в Західній Україні. Крім того, в середині 1940 року в Західній Україні були утворені відділи (відділення) боротьби з бандитизмом (ВББ). Ці відділи (відділення) створювалися як у структурі міліції (при управлінні), так і в держбезпеці.

Слід додати, що відповідно до Положення про робітничо-селянську міліцію міліція в Україні підрозділялася на загальну та відомчу. Відомча міліція діяла на загальних положеннях статутів і додаткових інструкцій, яких вимагала особливість діяльності. Утворювалася відомча міліція на основі угод між управліннями міліції областей з державними та громадськими органами для спеціальної охорони підприємств, споруд та іншого майна цих органів.

Начальники місцевих органів міліції (обласних управлінь, районних і міських відділів (відділень) у повсякденній роботі безпосередньо підпорядковувалися начальникам вищих органів в особі Головного управління міліції НКВС УРСР (центральный орган). Водночас на діяльність та організацію міліції впливали вказівки партійних органів, місцевих виконавчих комітетів та

міських рад, при яких функціонували відповідні органи міліції. Начальники обласних управлінь міліції призначалися на посаду начальником Головного управління міліції НКВС УРСР, при цьому РНК УРСР, партійні, місцеві виконавчі комітети та міські ради мали право відводу кандидатури.

Таким чином, аналіз організаційного будівництва структури міліції на території України напередодні війни дає змогу зробити висновок про місце та роль міліції в державному механізмі. Міліція тих часів була складовою частиною надмірно централізованого державного апарату, мала на собі відбиток тоталітарного режиму, який на той період вже був установлений. Однак слід визначити, що за умов війни така структура, яка безпосередньо диктувалася жорсткою централізацією та мілітаризацією, мала цілу низку переваг, і ще дало змогу досить легко перевести діяльність міліції на воєнні рейки.

Список бібліографічних посилань

1. Милиция России: Документы и материалы. 1917–1999. Т. 1: 1917–1934/авт.-сост.: А. Я. Малыгин, Р. С. Мулукаев, Б. В. Чернышев. Саратов, 2000.

2. Советская милиция: история и современность 1917–1987/под ред. А. В. Власова. М.: Юрид лит, 1987. 336 с.

Одержано 25.04.2017

*

УДК 342.95

Олена Миколаївна Галкіна,

*старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем протидії злочинності Харківського
національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9095-9463>*

АДМІНІСТРАТИВНІ АКТИ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕЧНОСТІ ТА ЯКОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ

Національне законодавство у сфері забезпечення безпеки та якості харчових продуктів в Україні представлено розгорнутою системою нормативних актів різної юридичної сили, дія більшості з яких спрямована на охорону та захист публічних